

TED ANKARA KOLEJİ VAKFI

ÖZEL LİSESİ

A TÜRK DİLİ VE YAZINI DERSİ

UZUN TEZ

YOKSUNLUĞUN İZLERİ

Kılavuz Öğretmen: Fatma Uğur

Öğrencinin Adı: Eren

Öğrencinin Soyadı: Güleç

Diploma Numarası: 001129-024

Sözcük Sayısı: 3562

Araştırma Sorusu: Ahmet Arif'in şiirlerinde 'yoksunluk' nasıl ve hangi yönleriyle ele alınmıştır?

ABSTRACT (ÖZ)

Yoksunluğun İzleri adını verdiğim bu tez çalışması için Ahmed Arif'in "Hasretinden Prangalar Eskittim" adlı yapıtını ve yoksunluk temasını seçtim. Ahmed Arif, Türk şiirinde 'Tek kitaplı şair' olarak bilinmektedir. Bunun yanında şiir kitabının baskı sayısı çok fazladır. Şairin Anadolu gerçeğini bütün yönleriyle işlediği bu şiirlerde anlatılanların bu zamanda da geçerliliğini koruması, tez konunun ve çalışma alanımın belirlenmesinde etkili oldu.

Şiir kitabından 'Ay Karanlık', 'Anadolu', 'Yalnız Değiliz' ve Adiloş Bebe'nin Ninnisi' adlı şiirleri seçtim. Bu şiirleri; yoksulluk, yalnızlık, korkusuzluk ve umut başlıklarında inceledim. İncelemem sonunda, yoksun olma durumunun insanı yoksul, yalnız, dirençli ve umutlu kıldığı sonucuna ulaştım.

Sözcük Sayısı: 95

İÇERİK

GİRİŞ.....	2
1. YOKSULLUK.....	3
2. YALNIZLIK.....	6
3. KORKUSUZLUK	7
4- UMUT.....	10
SONUÇ.....	12
KAYNAKÇA.....	13

GİRİŞ

Ahmed Arif'in "Hasretinden Prangalar Eskittim" adlı yapıtında yer alan şiirler, insanın insanca yaşaması için hak ettiği değerlerden yoksunluğunu; buna bağlı olarak da yoksulluğunu, yalnızlığını, her şeye karşın korkusuzca direnişini ve geleceğe umutla bakmasını içermektedir.

Şiirlerde, ozanın Anadolu insanının gerçek yaşamına yer verdiği, şiirini yazdığı insanları gerçekten tanıdığı anlaşılmaktadır. Anlatılanlar Anadolu insanının binlerce yıllık kaderidir. Bu coğrafyada insan hangi devirde olursa olsun, hangi devlet yapısıyla yönetilirse yönetilsin, her zaman acılı, her zaman yalnız, her zaman da umutla geleceğe bakmak istemiştir. Yoksunluk, bir tema olarak en fazla Ahmed Arif şiirlerinde yer almıştır, demek yanlış değildir.

Bu tez çalışmasında yoksunluk teması, Ahmed Arif'in "Hasretinden Prangalar Eskittim" adlı yapıtından seçilmiş; 'Ay Karanlık', 'Anadolu', 'Yalnız Değiliz' ve Adiloş Bebe'nin Ninnisi' şiirleri aracılığıyla incelenecektir.

Yoksunluk, Ay Karanlık şiirinde zorluklar içinde kalmış şiir kişinin karanlığı umutsuzlukla çağırması, ondan medet umması temelinde ele alınmıştır. Yoksulluğun, yalnızlığın ve umudun yer aldığı bir şiirdir.

Anadolu şiirinde de kişileştirilen Anadolu'nun dilinden Anadolu insanının acıları dile getirilmiştir. İçinde yoksulluk, yalnızlık, direniş ve umut bulunmaktadır.

Adiloş Bebe'nin Ninnisi şiirinde yoksulluklar, en başta Adiloş adlı bebeğin simgelenmesiyle ele alınmıştır. Bu şiirde, yoksunluk; yoksulluğu, bilgisizliği, yalnızlığı içermektedir.

Yalnız Değiliz, adlı şiirde de yoksunluk Anadolu gerçekliğiyle birlikte yer almaktadır. Şiirde emek ve insan sömürüsü kendini göstermektedir.

Tez çalışması yapılırken, 'yoksunluk'; yoksulluk, yalnızlık, korkusuzluk ve direniş, umut başlıklarında değerlendirilecektir. Çalışmanın sonunda Ahmed Arif'in, ardında tek şiir kitabı bırakmasına karşın Anadolu insanının yoksunluğunu ve gerçekleri bütün derinliğiyle ele aldığı sonucuna ulaşılabacaktır.

1.YOKSULLUK

Yoksulluk Ahmed Arif'in çoğu şiirinin temel gerçekliğini oluşturmaktadır. Şiirlerinin pek çoğuna hakim olan yoksunluk ana teması, en baskın olarak "yoksulluk" konusu aracılığıyla işlenmektedir. Tarih gerçekliğinden, insan hallerine kadar uzun bir yelpaze üzerinden işlenen yoksulluk, kişileştirme tekniğinin kullanıldığı "Anadolu" adlı şiirde de kendini belirgin kılmaktadır. Şiirin başından sonuna kadar "Anadolu" dile gelmiş, tarihinin çok eskilere dayanan bir coğrafya olduğundan söz ederek giriş yapmıştır. Sonrasında bu dizelerde, şiir kişisi Atom güllerinin katmer açtığı, şairlerin bilginlerin dünyasında yaşanırken Anadolu'nun her türlü gelişmişlikten uzak oluşunu, hak etmediği yoksulluğunu dile getirmektedir.

*"Utanırım,
Utanırım fıkarcılıktan,
Ele, güne karşı çıplak...
Üşür fidelerim,
Harmanım kesat...
Atom güllerinin katmer açtığı,
Şarilerin, bilginlerin dünyalarında,
Kalmışım bir başıma ve uzak." (Arif, Anadolu)*

Şiir kişisi o yıllarda Anadolu coğrafyasının gerek tarıma elverişsiz koşullarından gerekse yetersiz sosyal yapılanmadan dolayı yoksul bir bölge olduğunu ve bu yoksulluğun "fidelerim" diye nitelendirdiği "Anadolu İnsanı"nın da çepeçevre sardığını belirtmektedir.

Yoksulluk sorunsalının işlendiği bir diğer şiir de "Ay Karanlık" adlı şiirdir. Şiir kişisi şiirde "sen" diye başka bir şiir kişisine seslenmekte ve seslendiği bu kişiye karşı beslediği sevgi ve özlem dolu duygularını dile getirmektedir. *"Maviye/ Maviye çalar gözlerin,/ Yangın mavisine./ Senden gayrısına yoksam/ (...)/Hadi gel,/ Ay Karanlık" (Arif, Ay Karanlık)* dizelerinde de görülebileceği gibi bir sevgiliye seslenilmekte ve ayın bile karanlık olduğu bir durumda bu sevgiliye kavuşup bu durumdan kurtulmak istenilmektedir. *"İtten aç,/ Yılandan çıplak,/ Vurgun ve bela/ Gelip durmuşsam kapına/ Var mı ki doymazlığım" (Arif, Ay Karanlık)* dizelerinde şiir kişisi ayın karanlık olduğu bu durumda aynı zamanda yoksulluğa da değinmektedir. Anlatıcı konumundaki şiir kişisi bu dizelerle bu derece sevgilisine düşkün, onun yokluğuna dayanamayan bir kişinin yoksulluğunu anlatmaktadır. Aç, sefil ve aciz olan bu kişinin sevgilisine kavuşmasına bir engeldir yoksulluk. Şiir kişisi bu şekilde maddi değerlerin, manevi değerlerin önüne geçebileceğini, hatta önüne bir duvar örüp onu ulaşılmaz kılabileceğini anlatmaktadır. "Ay Karanlık" adlı bu şiirde ayın karanlık olduğu, tüm umutların tükendiği bu olumsuz koşullarda yoksulluğun da kişinin duygu beslediği, kavuşmak istediği kişiye kavuşmasında engellerden biri olduğuna dikkat çekmektedir.

Yoksulluk sorunsalının yoğun bir şekilde işlendiği bir diğer şiir ise "Yalnız Değiliz" adlı şiirdir. Anlatı kişisi şiirde mahkumlardan ırgatlara, işçilerden aşiret kızlarına toplumun birçok kesiminden insana yer vermekte ve yer verdiği bu insanları sosyal gerçeklik bağlamında değerlendirmiştir. Bunu yaparken şiirin başlığında da belirtildiği gibi yalnız olmadıklarını dile getirmektedir. Bu değerlendirmeyi yaparken şiir kişisi yoksul insan hallerine şiirde çokça yer vermektedir. *"Ben dört duvar arasında değilim/ Pirinçte, pamukta ve tütündeyim,/ Karacadağ, Çukurova ve Cibali'de"* (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizeleriyle Anadolu'ya ait uzamlara yer verdiği görülmekte ve bu uzamlara yer vererek Anadolu gerçekliğini de işlemektedir. Anadolu'nun bu çıplak gerçekliği yoksulluğun ta kendisidir. Şiir kişisi bu dizelerde Karacadağ'da çalışan pirinç işçilerine, Çukurova'da çalışan pamuk işçilerine ve Cibali'de çalışan tütün işçilerine ve onların yoksulluğuna değinmekte ve onların yalnız olmadıklarını belirtmektedir. *"Zehirli kör yılanları/ Ve sıtmasıyla/ Gün yirmi dört saat insan avında/ Karacadağ'da çeltikler"* dizeleriyle şiir kişisi bu Anadolu gerçekliğinin, Karacadağ'da çalışmanın, ne kadar zor şartlar altında gerçekleştiğini ve yoksulluğun bu insanları bu kadar zor ve esenliksiz koşullarda çalışmak zorunda bıraktığını anlatmaktadır. Bu koşullar zor olmakla birlikte insanların can güvenliğinden de yoksun "insan avında" sözcüğü ile insanların hayatlarının ne denli tehlikede olduğunu da anlatmakta ve yine yoksulluğun bu koşullarda çalışmayı zorunlu kıldığını vurgulamaktadır. *"Dağ başında unutulmuş,/ üşümüş,/ Minicik bir aşiret kızının / Damla-damla, berrak olur pirinci./ Kamyonlarla, katır kervanlarıyla / Beyler sofrasına gider..."* (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizelerinde bu kez anlatı kişisi yoksulluğu şiire dahil olan küçük bir kız çocuğu üzerinden işlemektedir. Yoksulluk küçük bir kız çocuğunun dağlarda çalışmak zorunda bırakmaktadır. Toplanan pirincin beyler sofrasına gitmesiyle toplumda var olan adaletsiz sosyal yapıya dikkat çekmektedir. Bir tarafta küçük yaşta zorlu koşullarda hayatını kazanmak için çalışmak zorunda bırakılan yoksul bir kız çocuğu diğer tarafta da beyler sofrası, birbirine tezat durumları oluşturmaktadır. Bu şiirde aynı zamanda emek sömürüsüne dikkat çekilmektedir. Çocuk emeklerin, yetişkin yerine geçmesi; çocukluklarını olması gerektiği biçimde yaşayamamaları sınıflı yapının olduğu kadar yoksulluğun bir uzantısıdır. Anlatı kişisi bu tezatlıktan yararlanarak sınıflı toplum yapısını daha da belirgin kılmakta ve yoksulluğun sınıflı toplum yapısının bir ürünü olduğunu da belirtmektedir. Bu gerçeklik, insanlığın içinde biçimlendiği büyük sistemlerin uzantısıdır. Çukurova, bölgesel olarak kapitalist sisteme hizmet etmiş bir coğrafyadır. Çukurova topraklarının pamuk yetiştirilecek bir düzene getirilmesi, toprak ağalarının güçlenmesine, feodal sistemin aşılması gerekirken güçlenmesine neden olmuştur. Bu şiirde, Çukurova, ırgatlığı, üreten insanların emeklerini temsil etmektedir: *"Çukurova'm,/ Kundağımızı, kefen*

bezimiz/ Kanı esmer, yüzü ak./ Sıcağında sabır taşları çatlar, Çatlamaz ırgadın yüreği." (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizeleri ile şiir kişisi Çukurova'da çalışmak zorunda olan pamuk işçilerinin hayatına yer vermektedir. Şiir kişisi bu dizelerde Çukurova uzamının gerçekliğine yer vermekte, bu uzamın ne kadar sıcak olduğunu ve çalışmak için uygun olmadığını belirtmektedir. Yine de yoksulluğun bu insanları bu denli zorlu koşullarda çalışmak zorunda bıraktığına değinmektedir. *"Sıcağında sabır taşları çatlar/ Çatlamaz ırgadın yüreği"* dizeleriyle şiir kişisi şartlar ne denli zor olursa olsun yoksul insanların hayatlarını kazanması için toplumdaki diğer insanlardan, çok daha fazla emek vermesi ve çok daha dirençli olması gerektiğini belirtmektedir. Şiir kişisi şiirin bundan sonraki dizelerinden tütün işçilerinin yaşam gerçekliğine yer vermektedir. *"Tütün işçileri yoksul,/ Tütün işçileri yorgun/ Ama yiğit"* (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizeleriyle yine yoksulluk sorunsalının tütün işçilerinin hayatının bir parçası olduğunu belirtmekte ve bu işçilerin de hayatlarını kazanmak için işçi olarak elverişsiz koşullarda çalıştıklarını, bundan dolayı da yorgun düştüklerini anlatmaktadır. Ahmed Arif "Yalnız Değiliz" adlı şiirinde pirinç, pamuk, tütün işçilerinin hayatlarına yer vermekte ve bunu yaparken uzamın öneminden söz etmektedir. Şiirin dizelerinden de anlaşılacağı gibi bu işçiler yoksulluk sorunsalı ile mücadele etmek zorundadır. Yoksul olan bu insanlar hayatlarını kazanmak ve yaşamlarını devam ettirmek için Anadolu'nun yalçın gerçekliğinde çalışmak zorunda bırakılmaktadır.

Adiloş Bebe adlı şiir de yoksulluğun işlendiği bir diğer Ahmed Arif şiiridir. Törelere ve beraberinde getirdiği cehalet olgusunun şiirin anlatıldığı toplum üzerindeki etkisi anlatılmaktadır. *"Bunlar,/ Engerekler ve çıyanlardır,/ Bunlar,/ Aşımıza, ekmeğimize/ Göz koyanlarıdır,/ Tanı bunları,/ Tanı da büyü..."* (Arif, *Adiloş Bebe*) dizeleriyle de 'yoksulluk sorunsalının, hayatlarını töre ile şekillendiren insanların önemli bir parçası durumuna getirildikleri dolaylı olarak anlatılmaktadır. Şiir kişisi bu dizeleriyle yoksul insanlar için aşın, ekmeğin önemini belirtmekte, bunların düşmanlarının tanınması ve aşı ekmeğe sahip çıkılması gerektiğini vurgulamaktadır. Şiirde yoksulluğun bir uzantısı olarak bilgisizliğe de vurgu yapılmaktadır. Adiloş Bebe doğduğunda ona üç gün meme vermemişlerdir. Bu durum törelerle açıklanabildiği gibi, açlık sonrası insanın neler yapabileceğine de bir göndermedir. Toplumdaki sınıflı yapının, adaletsizliğin, insanları açlığa, açlığın da mecburiyete sürüklediği gerçeği Adiloş Bebe'nin memeye saldıran haliyle özdeşleştirilmiştir.

2-YALNIZLIK

"Yalnızlık", Ahmed Arif'in şiirlerinde en etkin yansıttığı temalardan biridir. Bu tema ozanın şiirlerinin genelinde yer aldığı gibi "Anadolu", "Yalnız Değiliz", "Ay Karanlık" adlı şiirlerinde derinlikli olarak bulunmaktadır. Kişileştirme sanatının olanaklarından yararlanılarak oluşturulan "Anadolu" şiirinde Anadolu'nun tarihi geçmişine de yer verilmiştir. *"Beşikler vermişim Nuh'a /Salıncaklar, hamaklar, /Havva Ana'n dünkü çocuk sayılır," (Arif, Anadolu)* dizelerinin yer aldığı şiirin ilk bendinde bu geçmiş övünülecek bir durum olmasının yanında bütün yalnızlığıyla birlikte ele alınmıştır. Sözü edilen bu özelliğiyle dünya coğrafyasında ayrıcalıklı olarak yer alan Anadolu, bu kadar eski olmasına karşın anlatıldığına göre hak ettiği yerde bulunmamaktadır. *"Şairlerin, bilginlerin dünyalarında,/ Kalmışım bir başıma,/ Bir başıma ve uzak." (Arif, Anadolu)* dizelerinde dile getirildiği gibi Anadolu yalnız kalmıştır. Anadolu'nun binlerce yıl önce yetiştirmiş olduğu bilginlerin, düşünürlerin Anadolu'ya bugün bir katkı sağlamamakta, ona ürettiği eserlerde yer vermemekte, Anadolu'yu edebiyatının dışında bırakmaktadır. Anlatı kişisi şiirde bu köklü geçmişe karşı sergilenen tutumu eleştirmektedir. Anadolu'ya insani bir özellik kazandırıp, onu konuşurmakta ve bu durum karşısında Anadolu'nun bir sitem içerisinde olduğunu belirtmektedir. Anlatı kişisi bu intak sanatının kullanarak Anadolu'nun bu yalıtılmışlığı karşısında kendi görüşünü de dile getirmektedir. *"Atom güllerinin katmer açtığı,/ Şairlerin, bilginlerin dünyalarında"* (Arif, Anadolu) dizeleriyle ise Anadolu'nun gelişmiş dünya içerisinde geri kaldığı belirtilmektedir. Anadolu hızla gelişen bu dünyaya ayak uyduramayarak bu yönüyle de yalnız kalmıştır.

Yalnızlık durumu, "Ay Karanlık" adlı şiirde de işlenmektedir. Şiirde, şiir kişisinin ısrarla gelmesini beklediği sevgiliye sesleniş yer alır. Şiir kişisinin bu seslenişinde yalnızlık etkin biçimde hissedilmektedir. *"Hadi gel, Ay karanlık ... ", "N'olur gel,/ Ay Karanlık ... "* (Arif, Ay Karanlık) dizelerinden de anlaşılacağı üzere şiir kişisi ayın karanlık olduğu yani bütün umutların tükendiği bir yalnızlık durumu içindedir ve hitap edilen kişiyi onu bu durumdan çekip çıkaracak bir kurtarıcı gibi görmekte ve ondan yoksun olmamak, yalnız kalmamak için 'sen kişisi' ne yalvarmaktadır.

Yalnızlık durumunun yoğun bir biçimde işlendiği bir diğer şiir de "Yalnız Değiliz" adlı şiirdir. Bu duygu durumunun bu denli yoğun olması, yalnızlığın şiire isim olma ayrıcalığı kazanmasının yolunu açmıştır. Bu şekilde şiirin temel ağırlığı ortaya konmuştur. *"Bir ufka vardık ki artık! Yalnız değiliz sevgilim"* (Arif, Yalnız Değiliz) dizeleri ile şiire başlayan şiir kişisi, 'biz' denilen bir topluluk adına konuşmakta ve bu topluluk için yalnızlığı sert bir tavırla

reddetmektedir. *"Tek başına/ Ölüme bir soluk kala,/ Tek başına/ Zindanda yatarken bile,/ Asla yalnız kalmamak"* (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizeleriyle şiirin birinci anlamsal kesitlemesine devam eden şiir kişisi, tek başına sözcüğünü ısrarla vurgulamasına rağmen dizelerini "asla yalnız kalmamak" ile bitirmiştir. Bu da insanın hayatta en çaresiz ve aciz kaldığı, bedenlen terk edilmek zorunda bırakıldığı anda bile aslında manevi anlamda yalnız kalmadığını göstermekte ve şiir kişisinin manevi olarak bu kimselerin yanında olduğu belirtilmektedir. Anlatı kişisi şiirin bundan sonraki bölümlerinde yoksul insanların hayatlarına yer vermektedir. *"Çukurovam/. . ./Sıcığında sabır taşları çatlar,/ Çatlamaz ırgadın yüreği"* (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizeleriyle, esenliksiz ortam koşullarında çalışmak zorunda bırakılan yoksul insanlardan bahsetmekte ve bunları "Yalnız Değiliz" başlığı altında toplayarak aslında tüm bu insanların yalnız olmadıklarını ve toplumun kendisini oluşturduklarını anlatmaktadır. *"Tütün işçileri yoksul,/ Tütün işçileri yorgun"* (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizelerinde de anlatı kişisi yine çalışmak zorunda bırakılan yoksul insanların durumlarından söz etmekte ve yine onların da yalnız olmadıklarını, onların da manevi olarak yanında olduğunu belirtmektedir. Şiir kişisi bu şiirde yoksul insanların hayatlarına gerçekçi bir bakış açısıyla yer vererek, onların yalnız olmadığını vurgulayarak onlara destek vermektedir.

3- KORKUSUZLUK

Ahmed Arif'in şiirlerinde yoksunluk ana teması altında işlenen bir diğer olgu, korkudan yoksun olma durumudur. Ahmed Arif şiirlerinin birçoğunda hayattaki olumsuzluklara, engellere karşı korkusuz olunması gerektiğini söylemekte ve bu engellerin ancak korkuya karşı direnişle aşılabileceğini yansıtmaktadır. Çünkü gördüğü ve tanıdığı yaşamsal gerçekler de bunu doğrulamaktadır. Ahmed Arif'in engel tanımama olarak da nitelendirdiği korkusuzluk durumu, "Yalnız Değiliz" adlı şiirinde yoğun bir şekilde işlenmektedir. Şiirde anlatı kişisi, pirinç, pamuk ve tütün işçilerinin yaşam gerçekliğini anlatırken, Anadolu uzamına ve bu uzamın çıplak gerçekliğine yer vermiş, bu uzamın gerçekliğinde yaşamaya uyum sağlamış insanların korkusuzluğunu dile getirmektedir. Şiir kişisi şiire

*"Bir ufka vardık ki artık
Yalnız değiliz sevgilim.
Gerçi gece uzun,
Gece karanlık
Ama bütün korkulardan uzak.
Bir sevdadır böylesine yaşamak,
Tek başına
Ölüme bir soluk kala,*

*Tek başına
Zindanda yatarken bile
Asla yalnız kalmamak." (Arif, Yalnız Değiliz)*

dizeleri ile giriş yapmaktadır. Bu dizelerde şiir kişisi "gece" gibi esenliksiz anları temsil eden zaman ifadelerine yer vermektedir. Zamana vurgu yapan anlam, gizliliği, karanlık işleri yansıttığı gibi yalnızlığı doğrudan çağrıştırmaktadır. Şiir kişisi, bu zamanlarda, yani korkunun kendini gösterebileceği ve kişiyi çepeçevre sarabileceği en olumsuz anlarda bile bütün korkulardan uzak olunduğunu ifade ederek, korkusuzluğu "Yalnız Değiliz" diye nitelendirdiği topluluk için etkin kılmaktadır. Şiir kişisi şiirin sonraki dizelerinde Karacadağ uzamına ve bu uzamın gerçekliğine yer vermekte ve burada bulunan bütün işçilerinden bahsetmektedir. Daha sonra tıpkı Karacadağ uzamına yer verdiği gibi Anadolu'nun bir diğer gerçekliği olan Çukurova uzamına da uzanmış, bu uzamın çağrıştırdığı pamuk işçiliğine yer vermiştir. Bu uzamın gerçekliğinden bahsederken *"Külhan, kavgacıdır delikanlısı,/Ünlü mahpushanelerinde Anadolu'mun/ En çok Çukurovalılar mahpustur"* (Arif, Yalnız Değiliz) dizelerine yer vermekte ve bu dizelerden de anlaşılabilen şiir kişisi gibi o uzamda yaşamını sürdürmeye alışan, o uzam gerçekliğinde hayatta kalmayı başarabilen kişilere yiğitlik mertlik gibi unsurlar yüklemektedir. Yiğitlik ve mertlikleriyle ünlü bu insanların aynı zamanda korkusuz oldukları; mahpushaneye girmekten korkmadıklarından, devletin yasalarından çekinmeyip onları birer engel gibi görmedikleri; onların üstüne üstüne yürüdükleri anlaşılabilir. Şiir gerçekliğinde yer verilen mahpushanede en çok, şiirde "külhan", "kavgacı" olarak yer verilen bu insanlar bulunmakta, bu da onların korkudan yoksun olduklarını ve mahpushane gibi insan hayatının, özgürlüğün, kısıtlandığı; olumsuz koşullar içinde yaşandığı bu yerden korkmadıklarını kanıtlamaktadır. *"Dostuna yarasını gösterir gibi,/ Bir salkım söğüde su verir gibi,/ Öyle içten/ Öyle derin / Türkü söylemek, küfretmek,/ Çukurova yiğidine mahsustur ..."* (Arif, Yalnız Değiliz) dizeleriyle de yine Çukurova uzamı içinde yaşayan insanlara yiğit sıfatını açıkça yakıştırmakta ve bu insanların küfür etmek, türkü söylemek gibi eylemleri ne kadar doğal ve içtenlikli yaptıklarını belirtmektedir. Şiir kişisi bu dizelerde genel tanımlarla belirlenmiş, toplumda çoğunluk tarafından hoş karşılanmayan küfür etmek gibi özelliklerin Çukurova insanının doğasına uygunluğunu vurgulamaktadır. Bu şekilde Çukurova insanının, çoğunluk tarafından engel unsuru oluşturan birtakım kurallardan korkmadığını, bu kurallara karşı korkusuzca, içten küfür ettiğini belirtmektedir.

Korkusuzluk durumunun yoğun olarak işlendiği bir diğer Ahmed Arif şiiri ise "Anadolu" dur. "Anadolu" kişileştirme sanatı kullanılarak, Anadolu tarihinin ve Anadolu gerçekliğinin

Anadolu'nun kendi ağzından anlatıldığı bir şiidir. Şiir kişisi bu şiirde Anadolu tarihine ve Anadolu gerçekliğine yer vermiş, gerçekleri korkudan uzak bir seslenmeyle duyurmaya çalışmıştır. Anadolu'nun genel tarihine bakıldığında da geçiş yolu üzerinde bulunması nedeniyle çok farklı kültürlerle ev sahipliği görülür. Şiirde Anadolu insanı üzerinde uygulanan baskı, yaratılan korku unsuru, şah ve sultan gibi yönetici adlarıyla yansıtılmış, bu da Türklerin tarihinden izlere kanıt oluşturmaktadır.

"Hükümdarlar, saldırganlar, haydutlar,/ Haraç salmışlar üstüme./ Ne İskender takmışım,/ Ne şah ne sultan/ Göçüp gitmişler, gölgesiz!" (Arif, Anadolu) dizeleriyle Anadolu'nun, yıllar boyu üzerinde farklı devletlerin, hüküm sürdüğünü, aynı zamanda bu devletlerin başındaki hükümdarların, o devlette var olan saldırganların ve haydutların yıpratıcı eylemleri ile karşı karşıya kaldığını belirtmektedir. Bununla birlikte Anadolu'nun ne bu devletlerle ne de devletler içerisinde bulunan bu bozulmuş yapı ile yok olmadığını ve bu engellere karşı korkusuzca direndiğini vurgulamaktadır. Anadolu, *"Ne İskender takmışım,/ Ne şah ne sultan"* dizeleriyle korkusuz olduğunu açık ve net bir biçimde dile getirmekte ve bu mücadelenin sonunda kaybeden ve yok olup giden tarafın kendisi değil, saldırganlar olduğu da belirtmektedir. Şiir kişisi bu şekilde Anadolu'nun tarihi hakkında hem bilgi vermekte hem de korkusuzluk durumunu şiirinde işlemektedir. *"Bir bilsen, Urfa'da kurşun atanı/ Minareden, barikattan,/ Selvi dalından,/ Ölüme nasıl gülerdi"* (Arif, Anadolu) dizeleriyle şiir kişisi Anadolu'nun doğusunda yer alan Urfa uzamına yer vermekte ve bu uzam gerçekliğindeki bir kişinin yaşadıklarından örnek vermektedir. Şiir kişisinin örnek verdiği bu kişinin ölümüne gülmesi ile korkusuzluk öne çıkarmaktadır ve bu şekilde Doğuda yaşamını süren bu insana korkusuzluk özelliği de yüklemektedir. Ölüme gülmek ancak korkusuzluğun getirisidir. Birçok insanda ölüm korkusu derin olmakla birlikte, Urfa uzamında kurşun atan bu insan için ölüm gülümsenecek bir olgu halindedir. Bu da onun ne kadar korkusuz olduğunun açıkça kanıtıdır. Korkudan yoksun olma durumunun Anadolu adlı bu şiirde sonlara doğru bir öğüt halini aldığı gözlemlenmektedir. Bu durumda Anadolu kendi ağzından korkusuz olunması gerektiğini söylemektedir.

*"Öyle yıkma kendini,
Öyle mahzun, öyle garip
Nerede olursan ol, İçerde, dışarda, derste, sırada,
Yürü üstüne - üstüne,
Tükür yüzüne celladın,
Fırsatçının, fesatçının, hayının...
Dayan kitap ile
Dayan iş ile.
Tırnak ile, diş ile,*

*Umut ile, sevdâ ile, düş ile
Dayan rüsva etme beni." (Arif, Anadolu)*

dizelerinde de görüldüğü üzere yaşamda "Cellad", "Hayın", "Fesatçı", "Fırsatçı" gibi insan hayatı ve toplumun huzuru için tehlike niteliği taşıyan pek çok kişinin bulunduğuna değinmektedir. Bu tip insanların bizi hayat karşısında yıkabileceğini belirtmekte ve bu olumsuz kişilere karşı, hayatta karşılaştığımız bu engellere bilgi ile, emek ile, umut ile korkusuzca direnmemiz gerektiğini dile getirmektedir.

Şiir kişisi bu dizelerinde emir kipine sıkça yer vermekte, bu emir kipleri de dizelerde okuyucuyu harekete geçirme özelliği kazandırmaktadır. Emir kiplerinin kullanımı şiir kişinin "Dayan" diye dile getirdiği direnişi daha belirgin kılmakta ve bu direnişi gerçekleştirirken korkusuz olunması gerektiğini daha net tanımlamaktadır.

4. UMUT

Ahmed Arif'in şiirlerinde yoğun olarak işlenen bir diğer tema da "Umut" tur. Yoksulluk gibi, yalnızlık gibi insanı olumsuz olarak etkileyen durumlarda, birtakım olanaklardan, yoksun kalma başlıca nedendir. Yoksunluk nedeniyle ulaşılmaz görünen her durum ve bu durumun neden olduğu karamsarlık ancak umutla aşılabilir. Umut insanı hayata bağladığı gibi ona yaşamı devam ettirmek için gerekli olan gücü de verir. "Yalnız Değiliz" adlı şiirde de "umud"un şiirde yer alan kişilerin hayata bağlayıcı olduğu görülmekte, aynı zamanda da bozulmuş bir toplumsal yapının kurtuluşunun umuda bağlı olduğu anlatılmaktadır. "*Bir sevdadır böylesi yaşamak,/ Tek başına/ Ölüme bir soluk kala,/ Tek başına/ Zindanda yatarken bile,/ Asla yalnız kalmamak.*" (Arif, *Yalnız Değiliz*) dizeleriyle şiir kişisi en yalnız kalınan anlarda, zindanda, mahpusta insanın en fazla gereksinimi olan durumun umut olduğu gerçeği dile getirilmektedir. Şiir kişisi, umudun tükenmesi gerektiği bir anda, ölüme bir soluk kala bile yalnız kalınmadığına değinirken aynı zamanda umudun her zaman var olduğunu ve zindan gibi esenliksiz uzamlarda bile yaşama tutunmak için umudun vazgeçilmezliği belirtilmektedir. Şiirin ilerleyen bölümlerinde Anadolu'da çeşitli üretim alanlarında çalışmak zorunda bırakılan işçilerin umutla ilişkilerine değinilmiştir. Bu insanların yoksul hayatlarına yer verilerek, bu yoksulluğun aynı zamanda toplumda var olan sınıfsal yapıdan kaynaklandığına da değinilmiştir. Sınıflı yapının ezici gücünün insanları yoksullaştırdığı, bunu sonucu olarak da yaşamı zehir olan insanlar küçük bir umuda tutunmaya çalışmaktadırlar. Şiir kişisi şiirin son bölümünde: "*Tütün işçileri yoksul,/ Tütün işçileri yorgun,/ Ama yiğit,/ Pırıl-pırıl namuslu,/ Namı gitmiş deryaların ardında/ Vatanımın bir umudu*" (Arif, *Anadolu*) dizeleriyle tütün işçilerinin yoksul da, yorgun da olsalar yiğit

olduklarını, korkak olmadıklarını belirtirken onların korkusuzluklarının mertlikten kaynaklandığı kadar içlerinde taşıdıkları umuda borçlu oldukları vurgulanmıştır. Bu işçilerin aynı zamanda bozuk bir toplumsal yapılanmada vatan için birer umut oldukları belirtilmektedir. Yiğit olarak nitelendirilen bu işçilerin her biri vatani, bu içinde bulunduğu yanlış durumdan kurtarmak için birer umut ışığı oluşturmaktadır.

Umut olgusunun yoğun olarak işlendiği önemli bir şiir de "Anadolu" dur. Şiirde şiir kişisi Anadolu'nun kendisi olmakla birlikte, Anadolu gerçekliğini ve tarihini kendi ağzından anlatmaktadır. Bu köklü tarih gerçekliğinde aydınlar ve bilginler tarafından yalnız bırakıldığına değinmekte ve bu köklü geleneğin yavaş yavaş yok oluş sürecine girdiği belirtilmektedir. Şiirin son bendine kadar duygusal bakımdan olumsuzlukların dile getirildiği şiirde şiir kişisi son bentte "*Gör, nasıl yeniden yaratılırım,/ Namuslu, genç ellerinle./ Kızlarım,/ Oğullarım var gelecekte,/ Her biri vazgeçilmez cihan parçası, / Kaç bin yıllık hasretimin koncası,/ Gözlerinden,/ Gözlerinden öperim,/ Bir umudum sende,/ Anlıyor musun?*" (Arif, Anadolu) dizelerine yer vererek aslında hiçbir şeyin bitmediğini, her şeyin henüz yeni başladığını umudunun tükenmediğini duyumsatmaktadır. Aynı zamanda bu umudun seslendiği insanları yok oluştan kurtaracağını anlatmaktadır. Onu bu yok oluştan kurtaracak olan umut Anadolu'da yetişen genç nesillerin ta kendisidir. Bu nesiller Anadolu'nun köklü tarihinin birer ürünü olarak nitelendirilmekte ve bu adı henüz konmamış nesiller umutları çoğaldıkça ve diri kaldıkça Anadolu içinde bir yeniden doğuş yaratacaklardır. "Oğullarım, kızlarım" biçiminde örnek verilerek anlatılmaya çalışılan gençliğin, şiirde umudu ve kurtuluşu temsil ettiği açıkça ortaya konulmaktadır.

Umut olgusuna yer verilen bir diğer Ahmed Arif şiiri ise "Ay Karanlık" adlı şiirdir. Şiirde umudun bir insanı hayata bağlamasından çok umutsuzluk durumuna yer verilmektedir. "Sen" diye seslenen bir kişiye yazılan bu şiirde, hitap edilen kişiye aşırı düşkünlük söz konusudur. Bu düşkünlük yoksulluk gibi, olumsuz koşullar gibi birtakım engellerden dolayı birlikteliğe dönüşmemektedir ve şiirin başlığında da anlaşılabilceği gibi şiir kişisi bu olayların sonucu umutsuz bir duygu durumu içindedir. Geceleyin bütün ışıkları tükendiğinde ortalığı aydınlatmak için tek başına gökyüzünde kalan ay bile karanlıktır. Bütün ışıklar tükendiğinde bir tek ışık kaynağı olan ay bile artık ışık verememektedir. Bu durum ise insanın son noktaya geldiğinin, bütün umutların tükendiğinin göstergesidir. "*En leylim gece de ölesim tutmuş,/ Etme gel,/ Ay karanlık...*" (Arif, Ay Karanlık) dizelerinden görüleceği üzere en leylim gecede ölünmesi, bir başka deyişle en olmayacak zamanda ölünmesi ve "ay"ın karanlık olması tüm umutların tükendiğine birer işaretir.

Ahmed Arif'in Adiloş Bebe'nin Ninnisi adlı şiirde de umut, umutsuzluk olarak yansımıştır. Adiloş Bebe, zorluklara, imkansızlıklara, bilgisizliklere doğmuş bir bebektir. Böyle bakıldığında Adiloş Bebe'ye şiir kişisi geriye çekilerek ya da bir gözlemci olarak üzülmektedir. Şiir kişisi emir kipiyle kurduğu dizelerinde Adiloş Bebe'ye seslenerek “*Tanı bunları, / Tanı da büyü...*” (Arif, Adiloş Bebe) önerileriyle onu bekleyecek umutsuz tabloyu gözler önüne sermektedir.

SONUÇ

Bu çalışmada Ahmed Arif'in “Hasretinden Prangalar Eskittim” adlı yapıtından alınmış, Ay Karanlık’, ‘Anadolu’, ‘Yalnız Değiliz’ ve Adiloş Bebe'nin Ninnisi’ adlı şiirleri insanın yoksunluğu temelinde işlenmiştir. Yoksunluk, bir durum olarak neden olduğu sonuçlarıyla birlikte ele alınmış, “Yoksulluk”, “yalnızlık”, “korkusuzluk” ve “umut” başlıklarında değerlendirilmiştir.

Şiirlerin incelenmesi sonucunda, ozanın Anadolu insanının her bakımdan gerçek yaşamına, özellikle Anadolu insanının binlerce yıllık kaderi olan yoksulluğuna ve ezilmişliğine yer verdiği görülmüştür. Anadolu insanını her zaman acılı, her zaman yalnız olduğunu, buna karşın her zaman umudunu da yitirmediği vurgulanmıştır. .

Yoksunluk ana temasının, umutla ele alındığı, “ay”ın bile karanlık olabileceği zamanlarda insanın en fazla umuda gereksineceğine yer verilmiştir.

Kişileştirme sanatının olanaklarından yararlanarak kurulmuş olan Anadolu şiirinde de Anadolu insanının acıları, okur umutlandırılarak dile getirilmiştir.

Dünyaya yeni gelmiş bir bebeğin imge olarak kullanıldığı Adiloş Bebe'nin Ninnisi şiirinde yoksulluk sefalet ve bilgisizlikle nelere ulaşabileceği değerlendirilmiş, okut düşündürülmüştür.

Yalnız Değiliz, adlı şiirde de yoksunluk, özellikle insan sömürüsü odağında ele alınmış, emek sömürüsünün insanlık dışı yanına vurgu yapılmıştır.

Tez çalışması sonucunda insanlığın yoksunluk temelli, bugün de içinde bulunduğu duruma dikkat çekilmiştir. İnsanların içine alan büyük sistemlerin bölgesel olarak insanı ve insanlığı

nasıl etkilediği gerçeğine ulaşılmıştır. Ahmed Arif'in, Anadolu insanının yoksunluğunu, buna bağlı olarak, yoksulluğunu, çaresizliğini fakat umutlu duruşunu bütün derinliğiyle ve özgün söylemlerle ele aldığı sonucuna ulaşılmıştır.

KAYNAKÇA

ARIF, Ahmed, Hasretinden Prangalar Eskittim, Metis Yayınları, 2012